

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Навчально-науковий медичний інститут
Кафедра психології

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. ректора ЧНУ імені Петра Могили

Л.П. Клименко

« _____ » 2024 рік

ПРОГРАМА

атестаційного екзамену

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

зі спеціальності 053 «Психологія»

освітня програма «Сімейна психологія з основами психотерапії»

Форма навчання: заочна

Програма атестаційного екзамену для державної атестації студентів на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти за напрямом підготовки 053 «Психологія» ОП «Сімейна психологія з основами психотерапії» / Укладачі: кандидат психологічних наук, доцент Кучманіч І.М. кандидат педагогічних наук, доцент б.в.з. Дрозд Олена Володимирівна Миколаїв: Чорноморський національний університет імені Петра Могили, 2024. 23 с.

Перший проректор

 Юрій КОТЛЯР

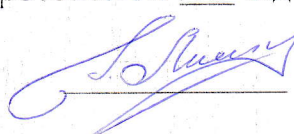
Затверджено на засіданні методичної ради ННМІ Чорноморського національного університету імені Петра Могили
(протокол № 12 від «20» серпня 2024 року)

В.о. Директора ННМІ

 Наталія ТЕРЕНТЬЄВА

Ухвалено на засіданні кафедри психології Чорноморського національного університету імені Петра Могили (протокол № 18 від «12» серпня 2024 року)

Завідувач кафедри психології

 Ірина ЛИСЕНКОВА

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Навчально-науковий медичний інститут
Кафедра психології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор ЧНУ імені Петра Могили

_____ Л.П. Клименко

«_____» _____ 2024 рік

ПРОГРАМА

атестаційного екзамену

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

зі спеціальності 053 «Психологія»

освітня програма «Сімейна психологія з основами психотерапії»

Форма навчання: заочна

Миколаїв – 2024

Програма атестаційного екзамену для державної атестації студентів на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти за напрямом підготовки 053 «Психологія» ОП «Сімейна психологія з основами психотерапії» / Укладачі: кандидат психологічних наук, доцент Кучманич І.М. кандидат педагогічних наук, доцент б.в.з. Дрозд Олена Володимирівна Миколаїв: Чорноморський національний університет імені Петра Могили, 2024. 23 с.

Перший проректор _____ Юрій КОТЛЯР

Затверджено на засіданні методичної ради ННМІ Чорноморського національного університету імені Петра Могили
(протокол № 12 від «20» серпня 2024 року)

В.о. Директора ННМІ _____ Наталія ТЕРЕНТЬЄВА

Ухвалено на засіданні кафедри психології Чорноморського національного університету імені Петра Могили (протокол № 18 від «12» серпня 2024 року)

Завідувач кафедри психології _____ Ірина ЛИСЕНКОВА

1. Вихідні положення про атестаційний екзамєн

Державна атестація студента здійснюється екзаменаційною комісією після завершення навчання на певному освітньому ступені з метою встановлення фактичної відповідності рівня підготовки вимогам освітньої програми.

Державна атестація студентів, які навчаються за освітньою програмою «Сімейна психологія з основами психотерапії» підготовки магістр проводиться в університеті у формі державного екзамену, згідно «Положення про організацію освітнього процесу», від 30 серпня 2019 року https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/06/Polozhennya_pro_organizatsiyu_osvithnogo_protsetsu.pdf, та «Положення про порядок і методику проведення заліків та екзаменів у Чорноморському Національному університеті імені Петра Могили», від 16 травня 2019 року https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/06/Polozhennya_pro_poryadok_i_metodiku_provedennya_zalikir_ta_ekzameniv_u_CHNU_im._Petra_Mogili-1.pdf. Державний екзамен як комплексна перевірка знань студентів з дисциплін, передбачених навчальним планом, проводиться за білетами, складеними у відповідності до навчальних програм у формі, визначеній випусковою кафедрою та погодженій з науково-методичною комісією інституту.

Практичну частину екзамену виконують із залученням реального об'єкту майбутньої професійної діяльності чи чинної моделі такого об'єкта.

Структура атестаційного екзамену, послідовність і терміни проведення різних етапів екзамену, критерії оцінки знань студентів за різними видами атестації встановлюються випусковою кафедрою і вченою радою інституту та доводяться до відома студентів.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК1. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК3. Здатність регенерувати нові ідеї (креативність).

ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК7. Здатність діяти соціально відповідно та свідомо.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)

СК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики.

СК3. Здатність обирати і застосовувати валідні та надійні методи наукового дослідження та / або доказові методики і техніки практичної діяльності.

СК4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік.

СК9. Здатність дотримуватись у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватись загальнолюдськими цінностями.

Програмні результати навчання (ПР)

ПР2. Вміти організовувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів.

ПР5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія,

консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.

ПР12. Застосовувати набуті знання, уміння та навички під час організації та надання психологічної, психолого-педагогічної та соціально-психологічної допомоги різним верствам населення, професійно орієнтуватися у теоретичних підходах та практичних напрямках сучасної психології.

2. Цілі й функції атестаційного екзамену

ВИПУСКНИК ПОВИНЕН ЗНАТИ:

- визначення фундаментальних понять сімейної психології;
- психологічні чинники формування сім'ї;
- історичні витоки сімейної психотерапії;
- основні етапи консультування сім'ї в руслі системної сімейної психотерапії;
- основні теоретичні моделі та методичні основи сімейного консультування;
- питання етики щодо психодіагностики, консультування, корекції, терапії в сімейній психології;
- особливості консультування з приводу подружніх проблем;
- принципи використання психологічних знань для вирішення проблем у кризових ситуаціях, які виникають у сім'ї;
- особливості консультування з приводу батьківсько-дитячих проблем;
- класифікацію методів психодіагностики та особливості використання психодіагностичних методик, які використовуються у діяльності сімейного психолога;
- теорію групової динаміки та особливості впливу сімейних циклів на групову динаміку;
- основні поняття психології кризових станів сім'ї;
- особливості взаємовідносин між батьками та дітьми;
- специфіку застосування інтерактивних технологій в сімейній психотерапії;
- алгоритм оцінювання ефективності використання інтерактивних технологій і обладнання в сімейній психотерапії.

ВИПУСКНИК ПОВИНЕН ВМІТИ:

- підбирати та використовувати психодіагностичні методики для збору сімейного анамнезу та визначення проблем сім'ї на різних етапах її життєдіяльності;
- аналізувати психологічні загрози у сімейних кризових ситуаціях;
- здійснювати професійну діяльність з дотриманням етичних принципів і норм, демонструючи свідому та соціально відповідальну поведінку;
- володіти методами психічної саморегуляції особистості;
- аналізувати та оцінювати концептуальні підходи та сучасні методи сімейної психотерапії;
- структурувати процес сімейної психотерапії;

- розробляти власні тренінги під тематичні запити клієнтів у роботі із сімейними проблемами;
- застосовувати засвоєні алгоритми використання інтерактивних технологій та обладнання для надання сім'ям та їх членам актуальної психологічної допомоги;
- орієнтуватись в спектрі проблем, що виникають внаслідок кризових та екстремальних ситуацій;
- обстежувати та надавати психологічні консультації особам, що пережили кризові або екстремальні ситуації;
- визначити тип конфлікту, його сторони, їх позиції;
- вибрати підхід, стиль і спосіб управління конфліктом;
- визначити механізму оптимального вибору підходів, способів і стилів поведінки учасників конфлікту;
- визначити стадії ефективного управління конфліктом;
- вибрати методи оптимізації конфлікту;
- планувати та організовувати психодіагностичне дослідження;
- обирати метод психотерапевтичного впливу залежно від проблеми та ситуації, в якій опинилася родина;
- застосовувати елементи індивідуальної та групової психотерапії при проведенні психологічного консультування, психологічної корекції та тренінгів;
- мати навички використання методик системного підходу у роботі з родиною;
- виявляти внутрішні і зовнішні ресурси клієнта, надавати емоційну підтримку;
- вибудовувати стратегію психотерапевтичної допомоги психосоматичному клієнту, ґрунтуючись на засадах системного підходу.

Державна атестація для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти проводиться у формі атестаційного екзамену.

3. Загальні вимоги до організації атестаційного екзамену

Атестаційний екзамен являє собою підсумкову звітно-оцінювальну процедуру, метою якої є встановлення рівня фахової готовності випускника кафедри психології до професійної діяльності. Вихідною концептуальною ідеєю екзамену є ретельний аналіз можливостей майбутнього фахівця ефективно виконувати всі основні види діяльності, що існують в галузі психології.

Істотними складовими, що визначають успішність, є загальнотеоретична підготовка в галузі психологічної науки, знання основних напрямків сучасної консультативної психології, здатність до рефлексії наукового знання і проектування його в площину реальних психологічних проблем особистості та наявності системи первинних навичок аналізу запиту клієнта.

Атестаційний екзамен як комплексна перевірка знань студентів з дисциплін, передбачених навчальним планом, проводиться за білетами, складеними у

відповідності до навчальних програм у формі, визначеній випусковою кафедрою та погодженій з науково-методичною комісією інституту.

Зазначене уявлення визначає комплексний і наскрізний характер атестаційного екзамену. Передбачається, що підготовка до нього дозволить випускнику рефлексивно, під кутом професійної реалізації, досягнути зміст всіх основних навчальних курсів з психологічних дисциплін, які вивчались за період підготовки випускника. Виокремлюють три змістовні складові, що в своїй єдності визначатимуть ступінь успішності екзаменаційної відповіді:

- теоретична;
- рефлексивно-прикладна;
- практично-аналітична.

Теоретична складова передбачає знання і розуміння випускниками основних закономірностей функціонування і розвитку психіки людини, особливостей становлення особистості в онтогенезі та окремих аспектів індивідуальних варіантів і стильових особливостей розвитку ґрунтовних соціально-психологічних механізмів і закономірностей існування особистості в соціумі, фундаментальних сучасних підходів до діагностичної і консультативно-корекційної роботи в галузі психології.

Рефлексивно-прикладна складова передбачає виявлення студентом здатності до аналізу науково-психологічних закономірностей і їхньої реалізації в межах наведення ним конкретної ситуації-прикладу практично-психологічної діяльності у процесі висвітлення питань теоретичного блоку. В межах даного напрямку виявляється можливість майбутнього фахівця використовувати загальні психологічні положення відносно вікових, гендерних, індивідуальних особливостей людини: організувати психодіагностичні процедури в межах наявної проблеми: орієнтуватися в аспектах реабілітації граничних станів особистості тощо.

Практично-аналітична складова спрямована на виявлення здатності студента реалізувати набуті протягом навчання знання і вміння спланувати наукове дослідження шляхом визначення теми й розробки календарного плану, здійснення добору методичного інструментарію з метою планування комплексного дослідження проблеми, здійснення аналізу сучасного стану вивчення проблеми та її емпіричної інтерпретації, а також планування консультативно-корекційної діяльності в межах конкретної теми.

Вказані складові реалізуються в структурі екзаменаційної відповіді, яка складається з двох блоків:

- теоретичного (рефлексивно-прикладного);
- практично-аналітичного.

До **теоретичного блоку** (рефлексивно-прикладного) входить два питання (перше і друге) білету, які передбачають висвітлення знань з базових дисциплін за навчальним планом та можливе наведення прикладів, у процесі побудови відповіді студентом, що демонструє прикладний характер набутих вмінь за час проходження практик.

Практично-аналітичний блок це третє питання у білеті, яке має виявити практичні навички студента у вирішенні психологічних задач.

Перелік питань теоретичного та практичного блоків повинен бути зміненим щороку з додатковим обговоренням на засіданні відповідної кафедри та затверджуватися рішенням Вченої ради інституту.

4. Методика проведення консультацій до атестаційного екзамену

Під час підготовки до атестаційного екзамену велику роль відіграють консультації.

Зазвичай кожній групі дають одну-дві передекзаменаційні консультації.

Консультація має установчий характер. Тому вона організується для потоку студентів на самому початку тритижневого терміну, виділеного для підготовки й складання атестаційного екзамену.

На консультації пропонуються методичні рекомендації з організації самостійної роботи в період підготовки до атестаційного екзамену.

На консультації викладач розповідає студентам:

- про принципи групування питань в екзаменаційних білетах;
- про спосіб і форму представлення практичної частини білету;
- про місце (аудиторії), час та порядок проведення екзамену;
- про режим роботи в дні підготовки до екзамену;
- про методичні вказівки до підготовки і проведення атестаційного екзамену.

Консультація має на меті надати студентам допомогу у вивченні нових і найбільш складних питань фахових дисциплін. Ця консультація проводиться напередодні екзамену для окремої групи студентів.

Викладач рекомендує студентам заздалегідь сформулювати питання, на які вони бажають отримати додаткові пояснення. Це, зрозуміло, не виключає можливості для кожного студента задавати свої питання під час проведення консультації. Доцільно також на консультації проаналізувати найбільш поширені помилки, які допускали студенти в попередніх групах на атестаційному екзамені.

Консультацію можна проводити у формі «круглого столу» за участю викладачів, які входять до складу екзаменаційної комісії.

5. Про організацію роботи ЕК

Засідання ЕК відображаються у протоколах встановленої форми. У них фіксуються:

- повнота відповіді на запитання екзаменаційного білету;
- додаткові запитання, поставлені студенту;
- оцінка, отримана студентом під час атестації;
- рішення комісії про присвоєння студенту кваліфікації і про видачу йому диплома (звичайного зразка чи з відзнакою).

Тривалість засідання ЕК не повинна перевищувати шести академічних годин на день.

Тривалість усного атестаційного екзамену, як правило, не повинна перевищувати 30-ти хвилин для одного студента: 15-20 хвилин – на представлення теоретичного блоку та для розкриття змісту практичної частини, студенту надається не більше 10-15-ти хвилин (разом з відповідями на додаткові запитання членів ЕК).

6. Оцінка результатів складання атестаційного екзамену

Оцінювання результатів складання атестаційного екзамену здійснюється у порядку, передбаченому прийнятою в університеті системою контролю знань за 100-бальною з переведенням у шкалу ECTS та розширену лінгвістичну оцінку:

90-100 балів (A) – відмінно – відмінне виконання з незначними помилками;

82-89 балів (B) – дуже добре – вище середніх стандартів, але з деякими помилками;

75-81 балів (C) – добре – в цілому змістова робота зі значними помилками;

67-74 балів (D) – достатньо – чітко, але зі значними недоліками;

60-66 балів (E) – задовільно – виконання відповідає мінімальним критеріям;

менше 60 балів (FX) – незадовільно.

Усі екзаменаційні завдання зазначені в екзаменаційному білеті з атестаційного екзамену. Підсумкова оцінка атестаційного екзамену є середньою оцінок за кожен складову екзаменаційного завдання.

Критерії оцінки знань при складанні атестаційного екзамену:

1. Оцінка «**відмінно**» – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає під час усної відповіді на питання екзаменаційного білету, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань з опорою на обов'язкову та додаткову літературу.

2. Оцінка «**дуже добре**» навчальний матеріал освоєний цілком, демонструє необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом які в основному сформовані, розкриває зміст теоретичних питань з опорою на обов'язкову та додаткову літературу, але відповідь містить недостатню аргументацію основних положень чи окремі неточності.

3. Оцінка «**добре**» – студент достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усної відповіді, в основному розкриває зміст теоретичних питань, спираючись при цьому на обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не достатня глибина та аргументація, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.

4. Оцінка «**достатньо**» – студент володіє теоретичним матеріалом, демонструє основні практичні вміння у висвітленні практичної частини, але недостатнім є всебічний аналіз, обґрунтування та аргументація висвітлюваного матеріалу.

5. Оцінка «**задовільно**» – студент загалом володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усної відповіді, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки.

6. Оцінка «**незадовільно**» – студент не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усної відповіді, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань, допускаючи при цьому суттєві неточності.

Рішення ЕК про оцінку знань, виявлених під час складання екзамену, приймається на закритому засіданні комісії відкритим голосуванням звичайною більшістю голосів членів комісії, які брали участь в її засіданні. При однаковій кількості голосів голос голови екзаменаційної комісії є вирішальним. Оцінку атестаційного екзамену пропонує кожен член ЕК. Шляхом обговорення члени ЕК приходять до погодженої оцінки, яку голова ЕК оголошує студентам. За теоретичну та практичну частину екзамену виставляється одна оцінка.

Повторне складання (перескладання) атестаційного екзамену з метою отримання вищої оцінки не допускається.

Незадовільна оцінка за атестаційний екзамен

У випадку, коли результати складання атестаційного екзамену не відповідає вимогам рівня атестації, ЕК приймає рішення про те, що студент є не атестованим, про що вказується у протоколі засідання комісії.

Студент, який отримав незадовільну оцінку за результатами складання атестаційного екзамену відраховується з університету. Йому видається академічна довідка встановленого зразка.

У разі одержання незадовільної оцінки з однієї дисципліни (при складанні окремо декількох) студент не позбавляється права продовжувати складати атестаційні екзамени з інших дисциплін у термін, встановлений розкладом.

Якщо студент не з'явився на засідання ЕК для складання екзамену, то в протоколі комісії записується, що він є не атестований у зв'язку з неявкою на засідання комісії.

Студенти, які не склали атестаційний екзамен у затверджений для них термін, мають право на повторну атестацію в наступний термін роботи ЕК протягом трьох років після закінчення університету.

7. Про форму проведення атестаційного екзамену

До початку атестаційного екзамену група студентів, які складають його за розкладом у цей день, запрошується в аудиторію, де відбувається засідання ЕК.

Голова комісії вітає студентів з початком атестаційного екзамену, знайомить їх зі складом ЕК і коротко пояснює порядок її роботи.

Враховуючи режим роботи комісії, до екзамену запрошуються одночасно не більше 5-ти студентів. Кожному з них для підготовки відповідей виділяють окремий стіл. Необхідні записи студент робить на стандартних аркушах, що видаються комісією.

Кульмінаційна частина екзамену – заслуховування комісією відповідей студента. Якщо останній відхиляється у бік від сформульованих у білеті питань,

голови комісії необхідно спрямувати відповідь студента у правильному напрямку. Члени комісії, з дозволу голови ЕК, мають право задавати уточнюючі й додаткові питання. Методично доцільно ставити питання після відповідей студента на всі питання екзаменаційного білета.

Якщо студент допускає у відповіді помилки, його треба негайно виправляти. При необхідності можна супроводжувати свої зауваження короткими поясненнями, щоб запобігти можливим повторенням аналогічних помилок у наступних відповідях студента.

Додаткові питання до екзамену члени комісії задають на атестаційному екзамені за таких обставин:

- відповідь студента не достатньо повна, позбавлена логічності й визначеності;
- у відповіді допущені суттєві помилки;
- виникають сумніви в оцінці знань студента.

Мета запитань – з'ясувати рівень володіння матеріалом, що представляє студент, та визначення об'єктивної комплексної оцінки за розширеною лінгвістичною шкалою.

Уточнюючі й додаткові питання треба чітко сформулювати. Члени комісії повинні пам'ятати про необхідність підтримки на екзамені невимушеної, доброзичливої робочої атмосфери, яка сприятиме спокійній підготовці студентів до відповідей.

Разом із тим важливо органічно поєднувати на атестаційному екзамені високу вимогливість і об'єктивність в оцінках, індивідуальний підхід до студентів у визначенні рівня їх знань.

Питання, які виносяться на атестаційний екзамен

Психологія кризових станів

1. Охарактеризуйте сутність понять «сім'я» і «шлюб» у психології.
2. Визначте кризове сімейне консультування як різновид соціально-психологічної допомоги.
3. Розкрийте поняття про нормативні та ненормативні сімейні кризи.
4. Назвіть та охарактеризуйте проблеми сучасної молоді української сім'ї.
5. Надайте характеристику методів вивчення сімейних взаємостосунків.
6. Перерахуйте етапи та умови кризового сімейного консультування.
7. Розкрийте етичні аспекти у роботі психолога з сім'єю, яка перебуває в кризовому стані.
8. Визначте та охарактеризуйте поняття кризової інтервенції.
9. У чому проявляються позитивні і негативні особливості взаємозв'язку подружніх взаємовідносин та особистісного розвитку.
10. Визначте специфіку роботи з нуклеарною сім'єю.
11. Визначте та охарактеризуйте труднощі консультування батьків з питань вікових криз дітей.
12. Розкрийте особливості консультування сім'ї, де є проблема співзалежної поведінки подружжя.
13. Надайте характеристику кризового консультування в період розлучення.
14. Визначте специфіку психологічної допомоги сім'ї, в якій виховується дитина з особливими потребами.
15. Визначте особливості кризи середини життя та психологічної допомоги чоловікам і жінкам.
16. Визначте та охарактеризуйте системний підхід Вірджинії Сатир щодо опису сім'ї.
17. Охарактеризуйте структурний підхід Сальвадора Мінухіна.
18. Визначте та охарактеризуйте системний підхід Мюррея Боуена.
19. Розтлумачте сутність поняття «подружжя невірність».
20. Визначте психологічні особливості налагодження комунікаційного процесу в сім'ї.

Рекомендовані джерела інформації

1. Зливков В.Л., Лукомська С.О., Федан О.В. Психодіагностика особистості у кризових життєвих ситуаціях. К.: Педагогічна думка, 2021. 219 с.
2. Кучманіч І.М. Усвідомлене батьківство: Навчально-методичний посібник. Миколаїв: Іліон. 2020. 192 с.
3. Магдисюк Л.І. Психологія сімейної кризи: Методичні рекомендації до курсу «Психологія сімейної кризи». Луцьк: Вежа-Друк. 2021. 20 с.
4. Мороз Р.А. Психологія травмуючих ситуацій: Навчально-методичний посібник. Миколаїв: Іліон, 2018. 298 с.
5. Психологія молоді сім'ї: Монографія / Р.П. Федоренко, М.І. Мушкевич, Т.І. Дучимінська, Л.І. Магдисюк. Луцьк : Вежа-Друк, 2020. 392 с.
6. Черезова І.О. Психологія життєвих криз особистості: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Бердянськ, БДПУ, 2021. 193 с.

Психологія емоцій

1. Визначте мету і завдання дисципліни «Психологія емоцій».
2. Схарактеризуйте види емоційних процесів і станів.
3. Розкрийте теорії емоцій: наукові підходи до розуміння природи емоційних переживань.
4. Дайте визначення поняттю «емоційна спрямованість» особистості.
5. Охарактеризуйте теорії емоцій: наукові підходи до розуміння природи емоційних переживань
6. Назвіть та охарактеризуйте авторський підхід К. Ізарда.
7. Охарактеризуйте проблеми гіперактивних дітей.
8. Визначте психологічні особливості тривожності та страхів у дітей дошкільного віку.
9. Охарактеризуйте практику консультування батьків з дітьми підліткового віку, які мають порушення емоційної сфери.
10. Практики регуляції емоцій: методи, прийоми, техніки.
11. Сутність поняття «афективна сфера особистості».
12. Назвіть методики експрес-діагностики стану стресу.
13. У чому полягає специфіка діагностики емоційного інтелекту (Н. Хол)
14. Розкрийте особливості Торонтської алекситимічної шкали.
15. Особливості використання методики САН (Самопочуття, Активність, Настрій).

Рекомендовані джерела інформації

1. Варій М.Й. Психологія особистості: навч. посібник / М.Й. Варій. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 592 с.
2. Емоції: академічні дослідження [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://psychologis.com.ua/index-4743.htm>
3. Емоційно-вольові психічні процеси [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://netship.narod.ru/Psycho/Pm4.htm>
4. Карпенко Є. Емоційний інтелект у дискурсі життєздійснення особистості / Є. В. Карпенко // монографія. Дрогобич: Посвіт, 2020. 436 с. 92.
5. Чала Ю.М., Шахрайчук А.М. Психодіагностика: Навчальний посібник / Ю.М. Чала, А.М. Шахрайчук. Харків: НТУ «ХП», 2018. 246 с.

Сучасні напрямки практичної психології

1. Загальна характеристика сучасних практичних технологій.
2. Охарактеризуйте різновиди практичних технологій в сімейній психотерапії.
3. Проаналізуйте передумови ефективної участі членів сім'ї у тренінгу психотерапевтичної спрямованості.
4. Опишіть умови, що забезпечують успішність групової психотерапії засобами тренінгових технологій.
5. Назвіть різновиди трансактних ігор та їхні особливості в груповій психотерапевтичній роботі сімейного психолога.

6. Опишіть трансформаційні ігри як сучасну інтерактивну психотехнологію в сімейній психотерапії.
7. Поясніть особливості використання інтерактивних ігрових технологій та подолання учасниками групових занять «опору» під час їхнього використання.
8. Мультимедійні технології: загальна характеристика.
9. Опишіть сучасні технології супроводу психологічних послуг. Використання інтерактивних ефектів Інтернет-ресурсів для онлайн-роботи сімейного психолога, що надає психотерапевтичні послуги (на прикладі прямих ефірів в Інстаграм).
10. Екологічність використання інтерактивних технологій в сімейній психотерапії: основні правила.

Рекомендовані джерела інформації

1. Мушкевич М.І., Чагарна С.Є. Основи психотерапії. Луцьк: Вежа-Друк, 2021. 420 с.
2. Немеш О.М. Віртуальна діяльність особистості: структура та динаміка психологічного змісту: Монографія. К.: Слово, 2022. 391 с.
3. Дворник М.С. Використання смартфон-застосунків в умовах психотравматизації населення. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2019. Вип. 73. № 5. С. 236-248.
2. Morris M., Aguilera A. Mobile, social, and wearable computing and the evolution of psychological practice. *Professional Psychology: Research and Practice*. 2012. Vol. 43. № 6. P. 622-626.

Основи сімейної психотерапії

1. Вкажіть основні відмінності між психотерапією та психологічним консультуванням.
2. Окресліть зв'язок психотерапії та психокорекції.
3. Розкрийте показання та протипоказання до здійснення психотерапії.
4. Охарактеризуйте вікові та гендерні особливості проведення психотерапії.
5. Визначте типологію клієнтів психолога-психотерапевта.
6. Становлення сімейної системної психотерапії.
7. Клієнтські історії та їхній вплив на розвиток сімейної психотерапії.
8. Охарактеризуйте опис клієнтських історій у практиці М. Еріксона.
9. Визначте особливості структурної сімейної терапії.
10. Розкрийте опис клієнтських історій у практиці С. Мінухіна.
11. Терапія, заснована на переживаннях (К. Вітакер, В. Сатір).
12. Трансгенераційна сімейна психотерапія.
13. Поняття генограми та специфіка роботи терапевта з генограмою.
14. Емоційно-фокусована сімейна психотерапія.
15. Особливості організації психотерапевтичного процесу.
16. Індивідуальна та групова психотерапія в роботі сімейного психолога.
17. Психотерапія безумовного прийняття партнера.
18. Особливості проведення подружньої психотерапії.
19. Напрямки подружньої психотерапії сексуальних дисгармоній.

20. Техніки емоційно-фокусованої сімейної психотерапії (відображення, підтвердження емпатійне припущення).

Рекомендовані джерела інформації

1. Особливості стосунків «психотерапевт – клієнт» у сучасному соціокультурному середовищі: Монографія / За ред. З. Г. Кісарчук. К.: Видавничий Дім «Слово», 2021. 225 с.
2. Психологія сім'ї: Підручник / За ред. В. М. Поліщука. Суми: Університетська книга, 2021. 248 с.
3. Седих К. Психологія сім'ї: Навчальний посібник. К.: ВЦ «Академія», 2021. 192 с.
4. Ушакова І. Психології сім'ї: Конспект лекцій. Х.: НУЦЗУ, 2019. 90 с.
5. Яцина О. Ф. Основи психотерапії: Практикум: Навчально-методичний посібник. Ужгород, 2021. 80 с.

Сімейна психологія та психотерапія

1. Історія розвитку сімейної психотерапії.
2. Назвіть функції сім'ї та їх характеристику.
3. Надайте основні характеристики сім'ї як системи.
4. Нетрадиційні (особливі сім'ї) та їх характеристика.
5. Назвіть та охарактеризуйте альтернативні форми шлюбно-сімейних відносин.
6. Загальна характеристика системної сімейної психотерапії.
7. Поняття структури сім'ї, правила сім'ї, межі, ролі та сімейна ієрархія.
8. Основні етапи терапевтичної роботи з сім'єю.
9. Основні причини розлучень в молодих сім'ях.
10. Проблеми і труднощі здійснення і отримання діагностичної інформації про сім'ю.

Рекомендовані джерела інформації

1. Бріш К. Г. Розлади прив'язаності: від теорії до терапії: Посібник. 2021. 314 с.
2. Бондарчук О. І. Психологія сім'ї: Курс лекцій. К. МАУП, 2020. 96 с.
3. Кучманіч І. М. Усвідомлене батьківство: Навчально-методичний посібник. Миколаїв. 2021. 195 с.
4. Психологія сімейних взаємин: Навчальний посібник. За заг. ред. М. С. Корольчука. К.: Ніка Центр, 2020. 296 с.
5. Психологія сім'ї: Навчальний посібник / За заг. ред. В. М. Поліщука. Суми: ВТД «Університетська книга», 2021. 282 с.
6. Седих К. В. Психологія сім'ї: Навчальний посібник. К.: ВЦ «Академія», 2019. 192 с.
7. Столярчук О. А. Психологія сучасної сім'ї: Навчальний посібник. К., 2021. 136 с.

Перинатальна психологія

1. Дайте визначення поняття «Перинатальна психологія».
2. Окресліть основні задачі перинатальної психології.
3. Розкрийте особливості психології немовляти.
4. Визначте особливості антенатального етапу.
5. Схарактеризуйте інтранатальну і неонатальну фази та їхній вплив на все наступне життя особистості.
6. Розкрийте психологічні характеристики психології материнства та батьківства.
7. Поняття симптому та синдрому в медицині та психології.
8. Симптом у контексті системної психології.
9. Поняття, види та особливості копінг-стратегій у контексті перинатальної психології.
10. Феномен алекситимії та його значення у виникненні психосоматозів у породілля.
11. Тривога, панічні атаки: психологічні механізми виникнення та особливості перебігу у молодих матерів.
12. Етичні питання роботи психолога-перинатолога.
13. Психологічні особливості проблеми сурогатного материнства.
14. Післяпологові депресії, особливості протікання.
15. Розкрийте сутність поняття «усвідомлене батьківство».

Рекомендовані джерела інформації

1. Добряков І.В. Перинатальна психологія. Київ. 2019. 320 с.
2. Практична психосоматика: депресія: Навчальний посібник / За ред. О.С. Чабана, О.О. Хаустової. К.: Видавничий дім Медкнига, 2021. 216 с.
3. Практична психосоматика: діагностичні шкали: Навчальний посібник / За ред. О.С. Чабана, О.О. Хаустової. К.: Видавничий дім Медкнига, 2021. 200 с.
4. Ханецька Н.В. Психосоматика: Теоретико-практичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Хмельницький, 2019. 123 с.
5. Чадських Ю.Г. Психологія і психосоматика: Навчальний посібник. К.: Каравела, 2018. 225 с.

Практичні задачі, які виносяться на атестаційний екзаме́н

1. У соціальних мережах з Вами активно взаємодіє Ваш клієнт на особистій сторінці у Фейсбук чи Інстаграм. Реагує на Ваші дописи, коментує світлини. Як ви вважаєте, чи можливо вберегти позицію сімейний психолог – клієнт у віртуальному просторі і як це зробити?

2. Сьогодні дуже важливо демонструвати свою професійну діяльність у медіапросторі, адже це сприяє психоедукаційній функції та формуванню авторитету психолога. Однак, часом фахівець допускається серйозних помилок через порушення професійної етики. Зазначте, які типові порушення можуть спостерігатися у медійній діяльності сімейного психолога?

3. Уявіть, що Ваш роботодавець пропонує Вам обладнати кабінет по «останньому слову інновацій». Складіть перелік психологічного інструментарію, який би Ви хотіли мати для роботи, обґрунтуйте його доцільність.

4. До Вас за допомогою звертається сім'я, яка зазначає про труднощі взаєностосунків із дитиною старшого дошкільного віку. Як Ви побудуєте роботу у даній ситуації? Що запропонуєте? Аргументуйте свою позицію.

5. Сімейний психолог часто вибудовує приватну практику. Запропонуйте план роботи по започаткуванню власної справи, враховуючи Ваші професійні інтереси та особливості індивідуального стилю діяльності.

6. Вас зацікавила дослідницька діяльність. Визначте, які питання етичного характеру можуть виникати при організації дослідження. Зауважте на найбільш вагомій потенційній проблемі.

7. М. Ейнсворт у ході проведення експерименту «Незнайома ситуація» виокремила три типи прив'язаності: надійна безпечна, небезпечна прив'язаність унікаючого типу і небезпечна прив'язаність амбівалентного типу. Який тип, на вашу думку найбільш сприятливий, а який – найбільш згубний. Аргументуйте.

8. Галина С., 44 роки, одружена, має сина Єгора (10 років). Останнім часом у Галини стали спостерігатися систематичні головні болі, депресивні стани. Зі слів Галини: «Стала останнім часом роздратованою, напруженою. Забула, що таке «літати від щастя». Олександр, чоловік, 47 років: «Нашу сім'ю не впізнати. Щось не так. Галя постійно втомлена, не посміхається. Жінка і раніше не відрізнялася емоційністю, однак останні 2-3 роки взагалі якась пригнічена. Через це зовсім невесело вдома. Єгор часто сидить у своїй кімнаті. На перший погляд, начебто все як завжди». Єгор, син: «Мама зробилася зовсім «чужою». Її краще не чіпати, вона весь час у поганому настрої. Раніше теж так іноді було, але не так часто. Якщо чесно, то мені навіть додому не хочеться йти. Тато мені каже, щоб я не чіпав маму, а робив свої справи. Мені увесь час доводиться вигадувати якісь ігри, щоб не заважати мамі. Ввечері ми збираємося за вечерею всі разом, обговорюємо день і плани на завтра. Найчастіше я розмовляю з татом. Ми з ним друзі, з ним можна поговорити. Мама просто часто спостерігає за нами». У розмові з сім'єю стало відомо, що Галина з Олександром практично ніколи не сваряться. Шлюб стабільний. Визначте деструктивний тип матері (за теорією Г. Клауда та Дж. Таунсенда).

9. З розмови Оксани Л. (28 років) із психологом: «Моя мама була завжди поруч. Вона завжди була ніжною, люблячою. Але щось дивне було в наших стосунках. Наприклад, я пам'ятаю такий випадок. Одного разу я прокинулася, бо мені наснився страшний сон. Я голосно заплакала. Мама відразу ж прибігла, взяла мене на руки і сказала: «Маленька моя, що з тобою? Ти дихаєш? Боже, як добре, що ти жива і з тобою нічого не сталося, інакше я померла б з горя!». В іншій ситуації я ненавмисно розбила улюблену свою іграшку – ляльковий будиночок. Я почала голосно плакати. Напевно, з боку це виглядало як напад істерики. Коли прийшла мама, я почула її крик: «Перестань плакати так голосно, інакше я збожеволію! Замовкни!». Я змушена була замовкнути, хоча мені було дуже прикро... Крім того, пригадую випадок, коли я зламала руку. Звичайно, мені було дуже боляче, і я голосно плакала. Мені було 10 років. Коли мама дізналася про це,

в неї також сталася істерика. Вона так плакала, майже голосила. У цей момент я вже і забула, що в мене болить рука. Мені захотілося обійняти її та заспокоїти. Ситуація, яка виникла наразі між мною і мамою, змусила мене звернутися до психолога. Я закохалася в хлопця, і ми вирішили одружитися. Моя мама виступає проти факту заміжжя, водночас дозволяє нам жити у цивільному шлюбі. Чергова розмова з нею закінчилася сваркою. Наприкінці розмови мама мені голосно прокричала: «Дякую тобі, люба! Це за все те, що я для тебе зробила! Ти на мене смієш так кричати?! Ти ніколи не зрозумієш, як боляче ти поранила свою матір...» Визначте деструктивний тип матері (за теорією Г. Клауда та Дж. Таунсенда).

10. На прийомі в психолога сім'я: Світлана С. (40 років), Олег С. (42 роки), син Іван (9 років). Світлана із захватом розповідає про те, що Іван відвідує різні гуртки і додаткові заняття. З розмови відразу стає зрозуміло, що мати пишається своєю дитиною. Світлана: «Я завжди поруч зі своїм сином, підтримую всі його ініціативи. Я навіть радію його успіхам іноді більше, ніж він сам. Зазвичай, перед змаганням я йому кажу: «Ти – переможець!». Мені здається, це допоможе йому вирости сильним і цілеспрямованим хлопцем». Олег: «Мама в нас головна в питаннях виховання сина. Я зазвичай на роботі, а вона опікується ним, його заняттями в школі та позашкільних гуртках. Так, звичайно, я теж пишаюся, коли він отримує винагороди у змаганнях». Іван: «Мама завжди буває зі мною на всіх змаганнях. Вона дуже вболіває за мене. Коли я перемагаю, вона відразу починає всім телефонувати та розповідати про мої перемоги. Пригадую випадок, коли мені не запропонували головну роль у шкільному спектаклі. Мама була пригнічена та розчарована. Вона сказала: «Ти – (прізвище родини), а (прізвище родини) не зазнають поразки». Мама звернулася до керівника театру, директора й домовилася, щоб все ж таки я виконував головну роль. Перед виступом мама сказала: «Не підведи мене!». Я завжди думаю про те, як не засмутити свою матусю. Я її сильно люблю». Визначте деструктивний тип матері (за теорією Г. Клауда та Дж. Таунсенда).

11. Зі спогадів В'ячеслава К. (32 роки): «Ми з мамою завжди були достатньо близькими. Мама (Катерина) – любляча й уважна, серйозно ставиться до своїх батьківських обов'язків. Вона упродовж свого життя намагалася спрямувати мене на те, щоб у майбутньому я обрав «правильний шлях». Ще з дитинства мама прагнула створити таку атмосферу та забезпечити таке оточення, яке сприяло б формуванню справжніх цінностей. Відповідно, на її думку, я навчився робити правильний вибір. Таким чином, мама виховувала розумне ставлення до життя. Вона вважала, що мене оточує світ, сповнений небезпеки, тому намагалася «озброїти» мене і підготувати до боротьби. Мама багато читала та розмірковувала. Вона мала власні судження про все і завжди відстоювала свої переконання». Коли В'ячеславу виповнилося 13 років, він сказав матері, що хоче в майбутньому стати музикантом. Мама безапеляційно промовила: «Навіть не смій думати про це! У твого батька чудовий бізнес. Хто продовжуватиме його справу?». Наразі В'ячеслав працює з батьком. На питання про захоплення музикою та мрію стати музикантом – мовчить. Упродовж розмови В'ячеслав згадував, що найстрашнішим для його матері було б те, якби він вчинив по-

інакшому. Визначте деструктивний тип матері (за теорією Г. Клауда та Дж. Таунсенда).

12. Інна (19 років) – перша та довгоочікувана дитина в сім'ї. Мама (Марина) дуже любила дитину. Перші труднощі у відносинах з'явилися саме тоді, коли дівчинка почала вередувати. Наприклад: «Хочу одягнути червону сукню!». Марина намагалася переконати трирічну доньку, що краще одягнути білий костюмчик. Ситуацію вирішив тато Ігор, який дозволив Інні одягнути червону сукню. Тато також переконав Марину дозволити це доньці. Такі ситуації виникали регулярно. Час від часу мати і дочка спілкувалися добре. Однак інколи Інна відштовхувала матір, не бажала її слухати. Таке раптове порушення близькості дуже ображало Марину. Конфлікти виникали через одяг, колір одягу та інші побутові речі. Марина завжди говорила дочці, що точно знає «як буде краще». Вона боролася з нею будь-якими засобами, у ситуації, коли донька не могла оцінити зусиль матері. Коли ситуація заходила в глухий кут, Марина часто говорила: «Ти зовсім мене не слухаєш. Це мене просто зажене в труну!». У результаті бурхливих конфліктів Інна поступалася першою. Якщо ж до ситуації долучався тато, то Інна могла сподіватися на підтримку. Упродовж обговорення проблеми, Інна сказала: «Мене це так допекло, що я іноді навмисно йду на суперечки з матір'ю. Це відбувається через те, що я хочу зробити їй боляче. Наразі в мене є бажання покинути дім, втекти...». Визначте деструктивний тип матері (за теорією Г. Клауда та Дж. Таунсенда).

13. Олег А. і Світлана А. усиновили 8-річну Аллу з дитячого будинку. Батьки вирішили, що восьмирічна дівчинка досить легко адаптувалася до нового життя. Вона була милою та ласкавою з усіма членами нової родини: цілувала родичів при зустрічі, обіймала їх при прощанні, активно спілкувалась із дорослими. Однак незабаром усиновителі зрозуміли, що так само вона поводить себе і з незнайомими людьми. Вони були стурбовані цим відкриттям і дуже ображені тим, що дочка однаково звертає увагу і на прийомних батьків, і на зовсім сторонніх людей. Ще одним неприємним для них моментом стало те, що дівчинка зовсім не засмучувалася, коли батьки йшли з дому. Вона легко погоджувалась залишитися з будь-якою малознайомою для неї людиною. Дайте відповіді на наступні запитання: 1) Який тип прив'язаності, на вашу думку, був сформований у дівчини до моменту її всиновлення? Відповідь обґрунтуйте. 2) Як люди з таким типом прив'язаності зазвичай переживають травмуючі ситуації? Відповідь обґрунтуйте.

14. Наталя (36 років) звернулася за психологічною консультацією з такого питання: з дитинства вона була невпевненою, закомплексованою дівчинкою, боялася без черги пройти, в школі, знаючи відповідь на питання вчителя, соромилася відповісти через страх помилитися. В особистому житті також аналогічно: коли вона помічала симпатію в свій бік, неусвідомлено ігнорувала знаки уваги через страх бути відторгнутою або покинутою. Зараз і на роботі і в гостях Наталя скромно себе поводить, питає постійно дозволу, і часто вибачається за пuste. Яка, на вашу думку, основна проблема клієнтки і як їй допомогти.

15. Наталя (36 років) звернулася за психологічною консультацією з такого питання: з дитинства вона була невпевненою, закомплексованою дівчинкою,

боялася без черги пройти, в школі, знаючи відповідь на питання вчителя, соромилася відповісти через страх помилитися. В особистому житті також аналогічно: коли вона помічала симпатію в свій бік, неусвідомлено ігнорувала знаки уваги через страх бути відторгнутою або покинутою. Зараз і на роботі і в гостях Наталя скромно себе поводить, питає постійно дозволу, і часто вибачається за пuste. Яка, на вашу думку, основна проблема клієнтки і як їй допомогти.

16. На консультацію до психолога ЗДО звернулася вихователь у зв'язку з неадекватною поведінкою вихованця – Михайла П., 6 років вихователь зазначила, що поведінка різко змінилась останні 2-3 місяці. Вихователь скаржиться на неадекватну реакцію Михайла на зауваження (плач або ігнорування), прояв надмірної жорстокості у стосунках з іншими дітьми, надмірно сексуалізовану поведінку. Результати обстеження дозволили з'ясувати наступне: Михайло П. живе з матір'ю та вітчимою. Хлопчик не любить говорити про вітчима, хоча той виховує Михайла з 3 років. На прохання психолога охарактеризувати вітчима, хлопчик відразу замовкає. Маму характеризує як люблячу та ніжну. На малюнку сім'ї намальована мама, яка стоїть поруч із Михайлом і міцно тримає його за руку. Із розмови з мамою з'ясувалось, що Михайлик зростає і розвивався нормально. З вітчимою раніше були гарні стосунки, які останнім часом (приблизно 6 місяців) різко погіршились: хлопчик не хоче гратись з ним, не хоче, щоб вітчим забирає його з дитячого садку. Зміну ставлення Михайла до вітчима, мама пояснити не може. Дайте відповідь на наступні запитання: 1) Які можливі причини порушень поведінки Михайла? 2) Визначте основні етапи допомоги сім'ї.

17. Обґрунтуйте твердження психологів: якщо дівчина пережила сексуальне насильство у дитинстві, то велика вірогідність того, що у дорослому житті вона також буде переживати насильство.

18. Засуджений Сергій Л., 37 років, відбував покарання за розбійний напад протягом 12 років. Через 2 місяці строк перебування в колонії мав закінчитись. Проте за кілька днів до визволення Сергій вчинив суїцид. Відомо, що Сергій мав сім'ю: жінку та сина, які не підтримували спілкування з ним. Жінка – Ольга Л. 35 років, розлучилась із Сергієм 12 років тому й другий раз вийшла заміж. У другому шлюбі народилась дівчина. Син – Степан 15 років, на теперішній час проживає з бабусею. Останнім часом Сергій був замкнений у собі, спостерігались коливання настрою та самопочуття: періоду веселощів змінювались спадами активності, скаргами на здоров'я, зниженням настрою. З іншими засудженими останні 2-3 місяці майже не спілкувався, стосовно подальших планів та життя за межами колонії, нічого не говорив. Надайте відповіді на наступні питання: 1) Які можливі причини такої поведінки Сергія? 2) Перерахуйте рекомендовані заходи щодо профілактики суїциду на останніх етапах перебування у місцях позбавлення волі.

19. Олена П., учениця 5-го класу. Звернувся класний керівник зі скаргою на різке зниження успішності та настрою, плаксивість дівчини. Із бесіди з мамою з'ясувалось, що дівчинка зростала й розвивалась нормально. Останнім часом (місяці 3-4 тому) стали помітними коливання настрою, небажання спілкуватись з батьками, погане самопочуття. Проте дівчина намагається вчитись, сидить

годинами за уроками, нерідко плаче, скаржиться, що стала «тупою», «нездійбною». Під час психологічного обстеження з'ясувалось, що показники когнітивної сфери у межах норми. При зображенні «Неіснуючої тварини» намалювала ляльку, яка сидить на підвіконні й дивиться у вікно. На малюнку сім'ї зображені окремо мама, тато, осторонь дівчинка з собакою. Із розмови психолога з Оленою з'ясувалось, що «тато зараз не живе з ними і мама говорила, що так, як раніше вже не буде». Надайте відповіді на наступні питання: 1) Які можливі причини порушення поведінки Олени? 2) Надайте рекомендації клієнтці.

20. Ваша близька подруга, дізнавшись про завершення Вами навчання і здобуття психологічного фаху, просить про консультацію для себе і свого чоловіка, через сімейну кризу, яку вони проживають. Якою буде Ваша реакція? Обґрунтуйте свою позицію.

21. Дитина просить батьків купити нову іграшку. Якою буде реакція батьків із усвідомленою та девіантною батьківською позицією?

22. Катерина Л., 37 років, звернулась до психолога у зв'язку з конфліктними стосунками з чоловіком. Із розмови з Катериною стало відомо, що вона одружена 20 років. Чоловік – Микола Л., 42 роки. Конфлікти з чоловіком виникали упродовж усього спільного життя. Зі слів Катерини, чоловік не дозволяє їй самостійно купувати одяг, увесь час контролює її витрати. Крім того, Микола завжди невдоволений її зовнішнім виглядом. У побуті завжди дорікає за будь-які дрібниці, інколи навіть може вдарити. Проте, після того як Катерина не витримує й відкрито конфліктує з чоловіком, ситуація налагоджується і Микола стає чуйним і люблячим. До психолога Микола категорично не хоче звертатись, мотивуючи це тим, що він усім задоволений. Дайте відповіді на питання: 1) Який вид насильства спостерігається в сім'ї? 2) Визначте, основні напрями психологічної допомоги Катерині.

23. Наведіть декілька системних гіпотез у виникненні окресленого симптому в клієнтки: «Клієнтка С., 36 років, заміжня, має 2 дітей. Звернулась до психолога із запитом допомогти їй позбутися панічних атак, які вона переживає вже 5 місяців. Із розмови з психологом стало відомо, що жінка досить часто відвідує різних лікарів та скаржиться на соматичні болі нез'ясованого походження. Наразі жінка не проживає зі своїм чоловіком, хоча і не розлучена з ним. Вона з дітьми мешкає у мами, оскільки це «допомагає їй відчувати себе в безпеці» та «зменшує кількість панічних атак». Чоловік ставиться «з розумінням до такої ситуації та чекає на одужання своєї дружини вдома». Клієнтка зазначає, що 3 місяці назад вона вийшла з декретної відпустки і продовжила працювати на попередній роботі. Загалом декретна відпустка тривала 9 років і їй «було важко звикати до нового ритму свого життя». Сімейне життя С. описує як «щасливе та спокійне», втім іноді вона була незадоволена поведінкою власного чоловіка через його неспроможність забезпечити їй такий рівень життя, який вона мала в батьків. Батьки жінки фінансово завжди допомагали і допомагають сім'ї доньки».

24. Ольга С., 45 років, вдова, має сина – Романа, 6 років. Звернулась за допомогою до психолога у зв'язку з неадекватною поведінкою дитини, переживанням втрати чоловіка. Ольга скаржиться на порушення поведінки сина: Роман відмовляється ходити до дитячого садку, спостерігаються немотивовані

спалахи гніву, коливання настрою, поганий нічний сон. Із розмови з Ольгою з'ясувалось, що чоловік загинув 12 днів назад в автомобільній катастрофі. Після звістки про аварію та на час поховання, Романа було відправлено до бабусі в інше місто. Ольга не наважувалась розповісти про все Роману. Хлопчик дізнався про трагедію на дитячому майданчику від інших дітей. На запитання сина Ольга відповіла, що батько в Німеччині, приїде пізніше. Дайте відповіді на наступні питання: 1) Які можливі причини порушень поведінки дитини? 2) Надайте рекомендації при роботі психолога з зазначеною клієнткою.

25. Прочитайте уривок стенограми зустрічі пацієнтки з психологом: «Я нічого не відчуваю, крім болю... Я не сплю ночами. Проте не хочу ніяких ліків, бо я не хвора. Я ненавиджу себе у цій ситуації: я не хвора, але нічого не хочу й не можу робити. Я нічого не відчуваю, крім злості. Іноді мені здається, що я захилююсь в ній. Я ненавиджу себе, я ненавиджу Діму. Як він міг мене залишити? Як він міг залишити синів, яким так потрібен. Діма був чуйним, ніжним, у нього було багато друзів, він всім допомагав. Це дуже несправедливо, що доля забрала його в мене. Мені страшно про це говорити, але я починаю ненавидіти чоловіків своїх подруг. Це несправедливо: вони живуть, а Діми немає...» Клієнт – Марина С., 54 роки, вдова, має двох синів – Олега, 24 р., Аркадія, 18 р. Звернулась по допомогу до психолога у зв'язку з переживанням втрати чоловіка. Чоловік – Дмитро, 56 років, помер 2 місяці тому від серцевого нападу. Дайте відповіді на наступні питання: 1) Визначте, на якій стадії переживання втрати знаходиться Марина? Обґрунтуйте відповідь. 2) Надайте рекомендації щодо психологічного супроводу жінки.

Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Кафедра психології
Атестаційний екзамен
щодо державної атестації студентів
на здобуття освітнього рівня «магістр»
зі спеціальності 053 «Психологія»
ОП «Сімейна психологія з основами психотерапії»
за другим (магістерським) рівнем вищої освіти

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 0

1. Охарактеризуйте вікові та гендерні особливості проведення психотерапії.
2. Визначте та охарактеризуйте поняття кризової інтервенції.
3. Проаналізуйте ситуацію. Ваша близька подруга, дізнавшись про завершення Вами навчання і здобуття психологічного фаху, просить про консультацію для себе і свого чоловіка, через сімейну кризу, яку вони проживають. Якою буде Ваша реакція? Обґрунтуйте свою позицію.

Затверджено на засіданні кафедри психології
(протокол № __ від «__» _____ 2024 року)

Зав. кафедри, професор	_____	Андрій ЯБЛОНСЬКИЙ
Екзаменатор, доцент	_____	Ірина КУЧМАНИЧ
Екзаменатор, доцент	_____	Олена ДРОЗД